Ədəbiyyat QƏZETİ

Freydin şeytani qaranlıqları, Nitsşenin yekəbaşlığı! İnana bilmirəm, bunu "Zərdüşt və Nitsşe: Həqiqətlər və yalanlar" mövzusunda namizədlik dissertasiyası yazan gənc mütəxəssismi deyir?! Onun yekəbaşlığına bircə fakt deyə bilərsənmi?! O, böyük alim idi!

Sadıq ELCANLI

İlk iş günü

Hekayə

Qəfildən qar olub yağdı, qışa dönüb dondu; görünüşü gözləri üşüdür, gülüşləri sındırır, çilik-çilik edirdi; ətrafı gülüş sınıqları zibilliyi, çilik-çilik şüşə qırıntıları qəbiristanıydı.

Və qəfildən göy baxdı, - mən daha sənə inanmıram, - dedi, - nə sənə, nə sənin göndərdiklərinə - Adəmə, Nuha, İbrahimə, İsaya, Musaya, Məhəmmədə...

İçində qışın qaranlıq qarı-çovğunu uladı, o ulartıdan qaçan heysiz işıq inildədi:

- Tövbə de, tövbə elə...

Və o, zarıncı iniltiyə dönüb yenidən göylərə baxdı:

- Tövbə, ya Rəbbim... Bağışla məni...

Göylər dolan göz kimi yağışa hamiləydi.

- Yağ, - inildədi, - dünyanın yeni bir Nuh tufanına ehtiyacı var; elə yağ ki, dünya çirkdən, çirkabdan çıxıb təzələnsin, bahara dönsün...

Həmin anda başının üstündə, qaraqançur qəmli buludun qəlbində ildırım çaxdı, bir qara leysan başladı ki, Nuh tufanı yanında yalan oldu.

İnsafsızcasına döyülən üz kimi qara-göyümtül göylərə baxırdı, baxa-baxa heyrətlənirdi; heyrət girdabında ruhu batan gəmiyə dönmüşdü; gözgörəsi içindəki qaranlıq, vahiməli zülmət girdablar onu kamına çəkir, batıb çıxılmaz dərinliklərdə qərq olurdu. İşıqlar ölmüşdü, dörd bir tərəf işıq qəbiristanıydı.

Stenoqraf əl saxladı:

- Mən daha yaza bilmirəm, - soyuq bir təbəssümlə pıçıldadı, - ürəyim sıxılır, ruhum üşüyür...

Sükutun sahilində, işıq qəbiristanlığıyla üz-üzə dayanmışdı, qızın qara kölgələr sürünən gözlərinə, üşüyən gömgöy ruhuna baxa-baxa bilmirdi nə desin, handan-hana özünü toparlayıb udqundu, - yaz, - dedi, - nə deyirəmsə onu da yaz!

Gözləri dola-dola yazıq-yazıq baxdı, bənövşəyə dönüb boynunu bükdü, bənövşəyi bir sınıq səslə kövrəldi:

- Mən işıqdan yazmaq istəyirəm... İsti gülüşlərdən, susmayan sevgidən, murada çatan arzulardan, ümidlərdən... Siz isə işıq qəbiristanlığından əl çəkmirsiniz.

Qızın kövrək danışığı və buna uyuşmayan inamlı, inadlı sözləri onu bir anda əsəbiləşdirdi:

- Sən kimsən ki, mənə yol göstərirsən?! Sənin işin deyiləni yazmaqdır, bir də heç vaxt müdaxilə etmə, nə deyirəmsə onu da yaz!

- Axı...

- Vəssalam! - Qızın sözünü sərt şəkildə kəsdi, - bir də heç vaxt belə bir hal olmasın, əks təqdirdə...

- Hə, de... - Bu dəfə qız onun sözünü kəsdi, gözlərinin səmasında qəfil şimşəklər çaxdı, - əks təqdirdə məni qovacaqsınız, eləmi?!

Bu etiraz qabarmasını gözləmirdi, bir anlıq duruxdu, tez də özünü ələ aldı:

- Bəli! Ya mən deyən kimi işləyəcəksən, ya da...

Qız ayağa qalxdı, gözlərində qar yağa-yağa makinadakı yarı yazılı vərəqi çıxartdı, parça-parça edərək zibil qabına atdı:

- Narahat olmayın, mən özüm istefa verirəm!

Bu istefa məsələsini heç gözləmirdi, amma geriyə də yol yox idi:

- Özün bilərsən! İş üçün yalvaranlar çoxdur! Get ərizə yaz, sizə elmi rəhbər də ola bilmərəm! Özünüzə başqa bir rəhbər tapın!

Qız kinli-kinli baxdı:

- Mən heç vaxt heç kimə yalvarmamışam, həmişə də belə olacaq, - qəfildən dodaqlarında qeyri-ixtiyari, sirli bir təbəssüm peyda oldu, - vaxt gələcək, bəlkə də sən özün mənə yalvaracaqsan... Dediklərinə özü də heyrətləndi.

* * *

Baş mələk qışqırdı:

- Sən nə etdin?!

Sıravi mələk özündən razı halda dilləndi:

- O yazı çox uzaqlara gedəcəkdi, vaxtında müdaxilə edib, yolun səmtini dəyişdim, kiçik bir redaktə...

- Sən bilmirsən ki, insanların həyatına belə müdaxilə yolverilməzdir? Onlar faili-muxtardır! Onlar hərəkətlərində azaddırlar!

- Amma o yazıda elə məqamlar olacaqdı ki, birbaşa ulu Rəbbimizin... Bir də bu necə azadlıq, faili-muxtarlıqdır ki, hər şey Lövhi-Məhfuzda - Qorunan lövhədə yazılıb, onlar özləri də inanırlar ki, yazıya pozu yoxdur, amma bu yazıçı...

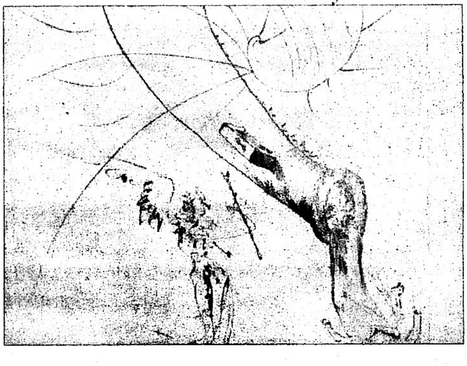

- Şeytan kimi sən də ilk gündən uzaqlara getməyə meyillisən, tapşırılan işini gör!

- Mobil telefon, internet-filan, virtual məkan yaranandan Şeytanın elə bil ikinci nəfəsi açılıb, nəzarət-filan çətinləşib, Allaha qarşı etirazlar, yazılanları pozanlar çoxalıb, belə getsə...

- Kəs səsini! O qız o idarəyə xüsusi təyinatla göndərilib, bir neçə il sonra orada... Əlqərəz, suyu necə bulandırmısansa, eləcə də durult, o qız stenoqraf-katibəliyini davam etdirməlidir! Onun yazacağı "Zərdüşt və Nitsşe: Həqiqətlər və yalanlar" əsəri bəşəri təfəkkürdə yeni bir yol başlayacaq; bu, bizim nəzarətimizdədir...

- Axı...

- Vəssalam, - çiynindəki parıltıya işarə etdi, -mənim sözüm Onun sözüdür, müzakirə olunmur! Bu dəqiqə onlar yarış-barış olub işlərini davam etdirməlidirlər! Gələcək karyeran bu tapşırığı necə yerinə yetirməyindən də asılı olacaq.

Sıravi mələk baş mələyin çiynindəki parıltıya baxdı, başını aşağı salıb tapşırığı yerinə yetirməyə başladı.

* * *

Qız universitetin fəlsəfə fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdi, akademiyanın fəlsəfə institutunda stenoqraf-katibə ştatına işə qəbul edilmişdi. Ara-sıra iclasların, elmi şuraların, dissertasiya müdafiələrinin stenoqramını yazırdı; əsas işi isə institut direktorunun katibəsi olmaq idi; onun şifahi söylədiyi bədii mətnləri, hekayə, povest və romanları makina vasitəsiylə yazıya köçürürdü.

O, "Zərdüşt və Nitsşe: Həqiqətlər və yalanlar" mövzusunda elmi iş götürmüşdü, dissertasiya müdafiə etməyi planlaşdırırdı, elmi rəhbəri də institutun direktoru, həmin yarıyaş, subay yazıçı, fəlsəfə elmləri doktoru idi. Qız məşhur yazıçı-filosofun dediklərini sürətlə, səhvsiz yazar, heç vaxt heç nəyə müdaxilə etməzdi, bu gün isə...

- Siz, - deyirdi, - Freydin psixoanalitik yuxuyozmalarının, təhtəlşüurdakı şeytani qaranlıqların əsirisiniz; siz ilahi işığı yox, yalnız iblisanə zülmət cəngəlliklərini görürsünüz. Hələ o yekəbaş Nitsşe sizi elə məftun edib ki!

Yazıçı-filosof heyrətlə dinləyirdi, bu məqamda qeyri-ixtiyari dilləndi:

- Freydin şeytani qaranlıqları, Nitsşenin yekəbaşlığı! İnana bilmirəm, bunu "Zərdüşt və Nitsşe: Həqiqətlər və yalanlar" mövzusunda namizədlik dissertasiyası yazan gənc mütəxəssismi deyir?! Onun yekəbaşlığına bircə fakt deyə bilərsənmi?! O, böyük alim idi!

- Böyük alim və kiçik insan; bacısına gözü düşmüşdü, öz bacısını şeytani bir eşqlə sevirdi...

- Sən onun insani qüsurlarından yox, elmi qüdrətindən danış, bir qərbli filosof olaraq Şərqin ulu Zərdüştünə möhtəşəm münasibətindən danış!

- Doğrudanmı, onun Allaha qarşı əxlaqsız sərsəmləmələrinə, şeytani yalanlarına belə böyük önəm verirsiniz?

- Yox, mən sizə cavab verməyəcəyəm, kifayətdir! Bir də heç vaxt...

- Hər halda mən istəyirəm ki, siz mənfiliklərdən, qaranlıqlardan daha çox işıq, harmoniya axtarasınız. Siz Qustav Yunqu bir də oxuyun; o, inanırdı ki, bəşəri təhtəlşüurun alt qatlarında qaranlıq yox, işıq, iblis yox, Allah qalibdir. Freydin insanı xəstə və məğlub, Yunqun insanı sağlam və qalibdir.

- Mənfiliklər, qaranlıqlar, yəni əksqütblük "xəstəliyi" insanın, bütün kainatın cövhərində, mayasındadır.

- Şeytanla İnsanın mübarizəsində işığın, Allahın tərəfində durmağı niyə istəmirsiniz? Nədir mane olan?

- Dedim axı, söhbət Şeytan-İnsan qarşıdurmasında deyil, əksqütblük, müsbət-mənfilik varlığın cövhərində, xilqətində, mayasındadır. Müsbət-mənfi qarşıdurması olmadan heç nə, heç bir canlı, cansız varlıq mövcud ola bilməz.

- Siz iylənmiş torpaqdan yaradılan bədəndən, materiyadan, mən isə ona Allah tərəfindən verilən nəfəsdən, ruhdan danışıram. Bədən yerlərə, çirkaba, ruh göylərə, ilahi işığa çəkir insanı...

- Elə isə Allah insana baş əyməyən şeytanı ilk anda niyə Qordi düyünü kimi kəsib atmadı? Niyə əbədi işığa, harmoniyaya yox, əbədi mübarizəyə meydan verildi? Niyə Həvva səhv etdi, günaha batdı, niyə insanlıq cənnətdən Yerə qovuldu, əslində, sürgün edildi, niyə Adəm övladları daha çox məğlub tərəfdir? Allah dediyiniz o əbədi *işıq*, bütün mələklər,bütün peyğəmbərlər, bütün dinlər niyə tək bir Şeytana qalib gələ bilmir? Böyük şair demişkən, üç dini bir Şeytanın öhdəsindən gələ bilməyən Allaha inanmaq, ya inanmamaq: insanlıq tarixinin ən böyük, ən faciəli, ən tragik Hamletanə sualı bax budur...

Yazıçı-filosof sürətlə, əsəbi bir titrəyişlə danışırdı, sanki bu qədər sözü bir anda demişdi. Nəbzi sürətlə vurur, ürəyi girdablar kimi çalxalanırdı.

Qız elə bil yuxudan ayıldı, əyilib zibilqabıya atdığı cırıq kağız parçalarını götürdü:

- Siz Allah, bağışlayın, heç bilmirəm necə oldu ki, yalquzaq yellər əsdi, qəfil tufan qopdu, belə qarayaxa vəziyyət yarandı, əslində, mən etikat gözləyən, sizə qəlbən hörmət edən...

Onun sözünü qəribə lütfkarlıqla kəsdi, elə bil bir an əvvəlki əsəbi adam deyildi:

- Yox, doğrusu, günah məndə oldu; siz bir oxucu kimi mövqeyinizi bildirdiniz, gərək oxucu mövqeyinə də sayğı ilə yanaşılsın, mən isə heç bilmirəm necə oldu ki, bir anda özümdən çıxdım.

- Yox, yox, siz Allah, özünüzü

günahlandırmayın, hər şey mənim dikbaşlığımdan, lap yekəbaşlığımdan başladı, mən sakitcə öz işimi görməliydim, daha sizə ağıl vermək, yol göstərmək...

Yenə sözünü ədəblə kəsdi, az qala qızın qabağında təzim edə-edə günahkarcasına əllərini ovuşdurdu:

- Xahiş edirəm, kobudluğumu bağışlayın, istedadlı bir dissertant kimi sizə inanıram, siz qətiyyən günahkar deyilsiniz, əksinə, bir mələk kimi paksınız, dupdurusunuz, o sözləriniz də bu paklıqdan, duruluqdan...

- Nə paklıq, nə duruluq? - Qız qəribə bir şövqlə danışır, geri çəkilmək istəmirdi, - mən açıq-aşkar səhv etdim, günaha batdım. lap ulu nənəmiz Həvva kimi, - naəlac çiyinlərini çəkdi, - neyləyəsən, ilk səhv, əzəl günah qadınların qismətinə yazılıb. Həvva Adəmin sözünə qulaq assaydı, o meyvədən gözünü çəksəydi, nəfsinə qalib gələ bilsəydi, hər şey daha başqa cür olardı, insanlar qovulmazdılar, cənnətdə əbədi sakin olub, əbədi xoşbəxtlik içində yaşayardılar. - Susdu, dərindən nəfəs alıb bənövşəyə döndü, yenə çiyinlərini çəkdi. - Həvvanı da çox qınamaq olmur, axı o, Adəmin iki qabırğasından, necə deyərlər, indiki anlamda desək, kloun kimi yaradılmışdı; qəm adasının torpağıyla qəm dəryasının suyunun qarışığından, iylənmiş palçığından yaradılan heykələ Allah nəfəsiylə can verilərək xəlq edilən Adəm hara, onun iki qabırğasından, yəni hüceyrəsindən kloun kimi yetişdirilən Həvva hara! Ona görə qadın əzəli və əbədi səhvlər səbəbkarıdır, qadının alın yazısında...

Qız birnəfəsə, elə ehtirasla danışırdı ki, bayaqdan bəri uyğun bir an tapıb onun sözünü kəsə bilmirdi, nəhayət, alın yazısı sözündə yaranan ani sükutdan istifadə etdi:

- Elə deməyin, qadını bu qədər aşağılamaq olmaz; qadın anadır, həyat verəndir, müqəddəsdir!

- O məntiqlə inkubator sexləri də müqəddəs sayılmalıdır, yumurtalara həyat verir...

- Bu, o qədər də uğurlu anologiya deyil. Mən başqa bir müqəddəs sözü, müqəddəs kəlamı yada salmaq istəyirəm: Cənnət anaların ayaqları altındadır!

Qız ruhi xəstə kimi qəfildən şaqqanaq çəkib güldü:

- Qəribədir, anaların ayaqları altında olan cənnətdən Adəm və bütün insanlıq Həvva anaya görə qovuldu...

- Hər halda sən də, mən də bilirik, inanırıq ki, ana müqəddəsdir!

- Biz bayaq ana haqqında yox, qadın, qadınlıq haqqında danışırdıq, mən bilən bunlar eyni şey deyil.

- Qəribədir, mən kişi ola-ola qadınları, anaları müdafiə edirəm, siz isə...

Qız qızarmışdı, həyəcandan əlləri əsirdi, bir qədər əvvəl zibilqabından götürdüyü cırıq kağız parçalarını əsən əlləriylə stolun üstündə yan-yana qoyur, bütöv vəziyyətini bərpa etməyə çalışırdı. Sonra makinaya təzə ağ vərəq salaraq, stolun arxasına keçib əyləşdi.

- Bu, Tanrı qarğımış mübahisədir. - Bir qədər susub əlavə etdi. - Yalnız o, Allah bilir ki, ilk qadının, Həvvanın taleyinə Adəmin qabırğasın-dan yaradılmaq qisməti və o ilk günah niyə yazıldı. Bu, sirri-Xudadır, - elə gülümsədi ki, elə bil indicə ağlayacaq, - ona görə də özümüzü yormayaq, professor, mən hazıram, hekayənin davamını deyin, söz verirəm ki, bir də heç vaxt sizin mətnlərə müdaxilə etməyəcəyəm.

Susdu, qanı daman dodaqlarını bir-birinə sıxıb əmrə müntəzir dayandı. Gözlərinin dərinliklərindən, görünməz üfüqlərdən üzü bəri bir balaca işıq iməkləməyə başlamışdı. O işığın gələn yollarına yerlərdən təzətər qızılgüllər boylanır, göylərdən təbəssüm dolu nur yağışları yağırdı...

Yazıçı-filosof bilirdi ki, bir qədər əvvəl cırıq-cırıq edilən, sonra zibilqabına atılan və indi təzədən stolun üstündə yan-yana düzülən o hekayənin əvvəli heç vaxt sona çatmayacaq. Ruhunun çöllərində doğulmadan ölən bir körpənin naəlac çığırtıları gömgöy göyərmişdi.

Gözləri yağışa hamilə göylər kimi dolmuşdu, bir himə bənd idi ki,qəfil leysan başlasın...

Qəfil yağışdan, qara sel-sudan, nagahan Nuh tufanından elə qorxdu ki, ruhunun qıfıllı qapısı ağzında gücü sözlərə çatdı, cırıq-cırıq edilən və indi yan-yana düzülən ölü körpəyə, çilik-çilik çığırtıların gömgöy, qaraqançır taleyinə baxa-baxa pıçıldadı:

- Allah sənə rəhmət eləsin, balaca balam...

- Adəm, mən hazıram... - Qəfildən dediyi bu sözlərə elə heyrətləndi ki...

Kişi də heyrət içindəydi, geniş alnında tər damlaları puçurlamışdı; hardansa düşən işıq tər damlalarında sayrışır, gözlərini qamaşdırırdı.

- Mən... Adəm... Siz... -Kişi yuxulu kimi sayıqlayırdı, qamaşan gözlərini ovuşdurub qıza baxdı, dəli bir sevda cazibəsində gülümsədi.

Qız yazı makinasının arxasından qalxıb ona yaxınlaşdı, qollarını qaçılmaz kəmənd kimi boynuna dolayıb, dəli bir ehtirasla dodaqlarından öpdü...

O dəlisov, ehtiraslı öpüşdə cənnət ətrinin bihuşedici gözəlliyi, Adəmlə Həvvanın ilk görüşünün tanrısal möcüzəsi vardı; hələ nə günah edilmişdi, nə cənnətdən qovulmuşdular; hələ işığın dalğa-dalğa qabaran, zəmi-zəmi gülən, zirvə-zirvə ərşi-əlaya ucalan vədələriydi...

Bircə anın min illik yuxusundan hövlnak ayılıb kəməndini açdı. Göz-gözə dayanıb çaşqınlıq, heyrət heykəlinə döndülər...

Qızın gözlərinin dərinliyində pöhrələyən körpə işıq xeyli irəliləmişdi, ətə-qana dolan körpə ceyran balası kimi allı-güllü güney yamaclarında belədən-belə qaçır, düz-dünyaya meydan oxuyurdu. Baharın yemlik südünə, lalə qanına qarışan o güney yamaclarından cənnət sevdalı ilk məhəbbətin səsi gəlirdi. Və o sirri-Xuda səsləri açıq-aşkar eşitdikcə min illərin sönmüş ocaq yeri közərir, qızın sinəsi körüklənir, dünyanı ilk dəfə görürmüş kimi gözləri qabarıb hədəqəsindən çıxır, dodaqlarında qan-qırmızı lalələr pardaqlanırdı.

Ruhunda Nuh tufanına dönən nurlu, yanar təlatümlərlə sirli-sirli gülümsədi. Qanı daman lalə dodaqlarının qıfılını qırıb, yenidən yazı masasının arxasına keçərək şövqlə dilləndi:

- De gəlsin! Bahar küləyi kimi əs, yaz yağışı kimi yağ, Nuh tufanı kimi coş, mən bütöv bir romanı birnəfəsə yazmağa hazıram, Adəm...

Və baş mələk dedi ki, afərin, əhsən sənə! Tapşırığı yerinə yetirdin, sevgi lap yerinə düşdü. Sıravi mələk çiyinlərində bapbalaca bir işıq görüb xeyli sevindi və ölən körpənin boş qalan yoluna yazdığı böyük bir sevgi dastanının sirri-Xuda işığından gözləri qamaşdı; bu, onun ilk işi, ilk iş günüydü...

Şabran

27 noyabr 2016-cı il